

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ

50

Brno 2009

PŘEHLED VÝZKUMŮ

Recenzovaný časopis
Peer-reviewed journal

Ročník 50
Volume 50

Číslo 1–2
Issue 1–2

Předseda redakční rady
Head of editorial board

Pavel Kouřil

Redakční rada
Editorial Board

Herwig Friesinger, Václav Furmánek, Janusz K. Kozlowski,
Alexander Ruttka, Jiří A. Svoboda, Jaroslav Tejral, Ladislav Veliačik

Odpovědný redaktor
Editor in chief

Petr Škrdla

Výkonná redakce
Assistant Editors

Soňa Klanicová, Marián Mazuch, Ladislav Nejman, Olga Lečbychová,
Rudolf Procházka, Stanislav Stuchlík, Lubomír Šebela

Technická redakce, sazba
Technical Editors, typography

Pavel Jansa, Ondřej Mlejnek

Software
Software

Spencer Kimball, Peter Mattis, GIMP Development Team 2008: GNU
Image Manipulation Program, 2.6.1
GRASS Development Team 2008: Geographic Resources Analysis
Support System, 6.3.0
Kolektiv autorů 2008: Inkscape, 0.46
Kolektiv autorů 2005: L^AT_EX 2_ε

Fotografie na obálce
Cover Photography

Fotografie levalloiského hrotu nalezeného při výzkumu paleolitické lo-
kality Tvarožná-Za školou. Srov. studii P. Škrdly a kol. obr. 5:1. Foto
J. Špaček.

*A foto of the Levallois point found in the Paleolithic site Tvarožná-
Za školou. See the study of P. Škrdla et. al. Fig. 5:1. Photo by J. Špaček.*

Adresa redakce
Address

Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i.
Královopolská 147
612 00 Brno
E-mail: pv@iabrno.cz

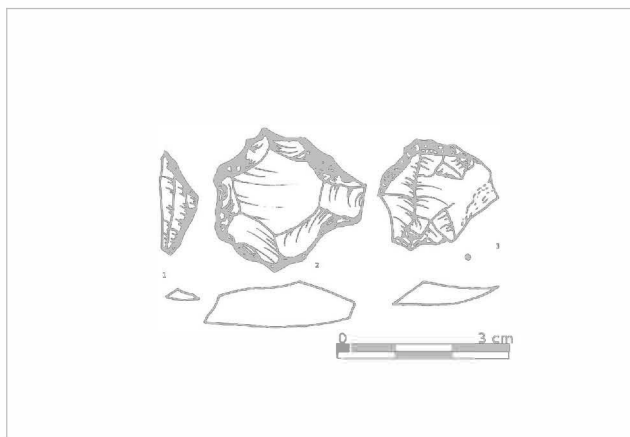
Webové stránky s pokyny pro autory: <http://www.iabrno.cz/pv>

ISSN 1211-7250

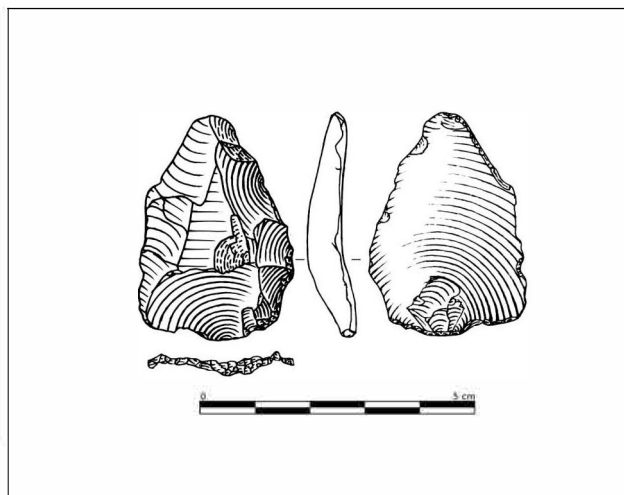
MK ČR E 18648

Vydáno v Brně roku 2009

Copyright ©2009 Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i. and the authors.

Obr. 25: Kostelec u Jihlavy. Výběr štípané industrie z mezolitu.
Fig. 25: Kostelec u Jihlavy. Selection of Mesolithic artifacts.

Obr. 26: Lhota. Levalloiský hrot. Fig. 26: Lhota. Levallois point.

u Mor. Krumlova. Převaha jemnější variety rohovce KL II nad varieta I a III v industrii z Kostelce je typická právě pro soubory artefaktů z pozdního paleolitu až mezolitu na jihozápadní Moravě. Z oblastí ležících jihovýchodně od lokality byl přinesen také červenohnědý radiolarit, vyskytující se primárně v alpsko-karpatské soustavě (asi 150 km daleko od lokality). Zajímavá je prozatímní absence typických silicitů z glacienních sedimentů, ovšem zapříčiněná nejspíše jen malým množstvím vzorků. Z regionálních zdrojů pocházejí tři úštěpy z křišťálu. Podle zbytků valounového povrchu na dvou z křišťálů je možné usuzovat o jejich původu ve fluvialních šterkovitých terasách. Křišťál se pravidelně objevuje v industriích pozdního paleolitu až mezolitu jižních Čech a jihozápadní Moravy a může snad pocházet z bohatých výskytů na Žďársku (asi 40 km daleko) nebo mnohem blíže z malých výskytů v okolí Třeště (sdělení K. Simota, 2009). V oblasti Českomoravské vrchoviny a v jižních Čechách se v souborech štípané kamenné industrie z pozdního paleolitu a z mezolitu objevují charakteristicky barevně různorodé křemičité zvětraliny serpentinitů nebo erlánů. V Kostelci tvoří různé druhy opálu a chalcedonu červenavé, hnědé a bílé barvy téměř polovinu všech surovin kolekce. Jejich provenience je bohužel stále otázkou (Dačicko?, Českobudějovicko?).

Podle strategické pozice lokality nad soutokem dvou větších vodních toků (Jihlava a Třešťský potok), podle skladby surovin kamenné industrie (křemičité zvětraliny, křišťál, převaha rohovce typu KL II) a podle typologického spektra nástrojů, odpovídá kolekce z Kostelce souborům kladeným do období pozdního paleolitu až do mezolitu. Podle přítomnosti mikrolitů (zejména retušovaný geometrický tvar – trojúhelníček) byla v Kostelci s největší pravděpodobností prokázána stanice lovců, sběračů a rybářů z mezolitu (sdělení M. Olivy). Jde o první bezpečně zjištěné osídlení z tohoto období nalezené v horním povodí řeky Jihlavy a na celém Jihlavsku vůbec. Podle spektra surovin pak kostelecká industrie odpovídá spíše souborům z jihozápadní Moravy z povodí řek Moravské Dyje, Rokytne a střední a dolní Jihlavy (Vokáč 2004; Moník 2005).

Milan Vokáč, David Zimola

Literatura

- Moník, M. 2005: Pozdní paleolit na Moravě. Rkp. diplomové práce. Uloženo: Knihovna Filozofické fakulty Masarykovy univerzity, Brno.
- Vokáč, M. 2004: Suroviny štípané industrie v pravěku jihozápadní Moravy. *Acta Musei Moraviae, Sci. soc.* 89, 167–206.
- Zimola, D. 2008: Kostelec u Jihlavy. MS nálezové zprávy č. 159-08 uložené v MV Jihlava. Rkp. nálezové zprávy, č.j. 159-08. Uloženo: MV Jihlava.

Summary

An archaeological excavation of the interior of St. Kunhuta's church at Kostelec u Jihlavy yielded a collection of 33 chipped stone artifacts made from Krumlovský Les-type chert and an opal–chalcedony mass (weathering product of serpentinites), supplemented by radiolarite and rock crystal. An isolated microlithic implement – a triangle (Fig. 25: 1) – suggests a Mesolithic antiquity. The site is located at a strategic position above the Jihlava river and Třešťský potok (creek) confluence at an altitude of 521 m, ca. 9 m above the current level of Jihlava river.

LHOTA (K. Ú. LHOTA U LIPNÍKU NAD BEČVOU, OKR. PŘEROV)

„Malé stráně“, Lhota I. Střední paleolit/počátek mladého paleolitu? ●jediněný nález. Povrchový průzkum.

Soubory z lokality Lhota I byly již vícekrát publikovány. Zatímco Klíma (1979) na základě nálezů charakteristických vysokých škrabadel přičkl nálezy aurignacienu, Jelínková (2005) později přiřadila lokalitu k „míškovickému typu“. Není cílem tohoto příspěvku polemizovat s výše zmíněnými autory ohledně kulturního zařazení nálezů, ale spíše poukázat na otázku integrity popisované kolekce.

Při prohlídce souboru, který z lokality získal Jan Diviš, mě zaujal artefakt, který se mladopaleolitické kla-

sifikaci vymyká. Je o levalloiský hrot s pečlivě připravenou (fasetovanou) patkou (obr. 26). Dorzální negativy mají směr jak dostředný, tak protisměrný i ve stejném směru, jako je směr odrazení hrotu (konvergentní). Protože poměr délka/šířka hrotu je 42/29 (1,45), metricky spadá do kategorie hrotů úštěpových. Výše popsanými charakteristikami se odlišuje od prodloužených, většinou protisměrně sbíjených hrotů, které jsou charakteristické pro bohunicien. Atypický je i materiál hrotu, kterým je silicifikovaný jílovec až jemný pískovec žluto-hnědé barvy (mezi ostatními nálezy převažuje eratický silicit). Artefakt lze nejspíše přiřadit ke střednímu paleolitu, případně k počátku mladého paleolitu. Další podobný artefakt s fasetovanou patkou popsala Jelínková (2005, obr. 22: 41). Podobné nálezy nás opravňují k pochybnostem o integritě povrchových kolekcí.

Výzkum byl realizován za podpory grantového projektu GA AV ČR č. A800010801.

Petr Škrdla

Literatura

Jelínková, R. 2005: Lhota (k. ú. Lhota u Lipníku nad Bečvou, okr. Přešov). *Přehled výzkumů* 46, 189–197.

Klíma, B. 1979: Nová stanice aurignacienu v Moravské bráně. *Archeologické rozhledy* 31, 361–369.

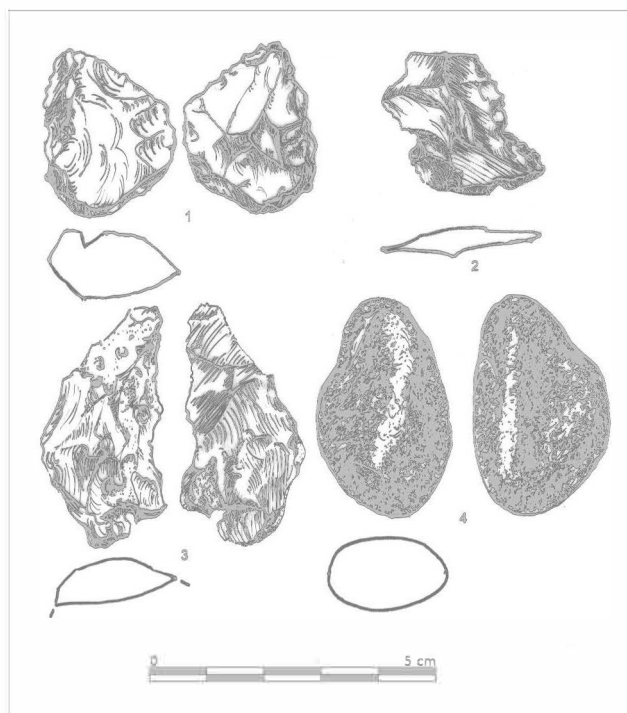
Summary

One of the artifacts collected at Lhota near Lipník nad Bečvou (cf. Klíma 1979; Jelínková 2005) is a common tool type, but very unusual for this assemblage. It is a Levallois point (Fig. 26) with a well faceted striking platform and impact scars on the dorsal surface oriented in all directions (centripetal, opposed, and convergent). It was made from a silicified marlstone or fine-grained sandstone of a yellow-brownish color. This artifact, most probably of Middle Paleolithic or Early Upper Paleolithic origin, is consistent with the thesis that surface collections lack stratigraphic integrity.

LHÁNICE (OKR. TŘEBÍČ)

„Kopaniny“. Mladý paleolit. ● Jediněný nález. Povrchový průzkum

Při povrchovém průzkumu bylo v extravilánu Lhánic objeveno několik mladopaleolitických artefaktů. Nálezy byly učiněny v místě neolitického sídliště, které leží na poli 600 m jižně od Lhánic na východním svahu výrazného návrší „Kopaniny“ (362,9 m). Nadmořská výška lokality se pohybuje mezi 347–354 m (podrobnější lokalizace viz kapitola Neolit). V místě nálezu zcela chybí spraše, jsou zde zastoupeny pouze svahové hlíny a výchozy hornin krystalinika. Možnost zachování intaktních vrstev je tedy silně omezená. V severní části lokality se vyskytují konkrce a úlomky křemičitých zvětralín serpentinitů typu chalcedon, které mohly být využívány jako surovina štípané industrie.

Obr. 27: Lhánice. Vybrané nálezy. Kresba D. Vodáková. Fig. 27: Lhánice. Selected finds. Drawing by D. Vodáková.

Celkem se našly tři bíle patinované štípané artefakty vyrobené z rohovce typu Krumlovský les. Vzhledem k intenzivní patinaci nelze rohovec přiřadit bezpečně k varietě I či k varietě II. Nejvýraznějším předmětem je úštěp s náznakem bifaciální plošné retuše, který lze interpretovat jako nevýrazné drásadlo (obr. 27: 1). Jeho datování snad odpovídá starší fázi mladého paleolitu (szelietien?–bohunicien?). Dále jsou zastoupeny dva úštěpy (obr. 27: 2–3). Na lokalitě se našel i přelomený patinovaný kousek jurského rohovce (obr. 27: 4) a také drobný úštěp se slabou patinou z kvalitního silicitu. O jejich příslušnosti k mladému paleolitu bohužel nelze s jistotou rozhodnout.

Miniaturní kolekce 3 artefaktů ze 4 povrchových sběrů může naznačovat existenci paleolitické stanice v blízkém zalesněném okolí nebo jde o rozptýlené artefakty z nedalekých stanic bohunicien a szelietien Lhánice I a II a Mohelno–„Boleniska“ (Košťálek *et al.* 1986, 211). Nálezy nasvědčují, že v okolí řeky Jihlavy a Oslavy je nutné počítat s objevem celé řady jednotlivých štípaných artefaktů i jejich menších kolekcí z období mladého paleolitu.

Milan Vokáč, Dana Vodáková

Literatura

Košťálek, P., Kovárník, J., Měřinský, Z., Oliva, M. 1986: *Pravěk Třebíčska*. Brno: MZM.

Summary

A collection of three Upper Paleolithic artifacts made from Krumlovský Les-type chert (Fig. 27) was collected on the Kopaniny elevation near Lhánice (Třebíč district). The finds may signal the presence of a Paleolithic